

Městečko na srdci

Josef Cabadaj

Městečko na srdci

Povídky, vzpomínky, vyprávěnky, články

z Úpice a ze života

Josef Cabadaj

© Josef Cabadaj 2016
© Antonín Šlechta 2016

ISBN 978-80-88083-29-0 (tisk)
978-80-88083-30-6 (pdf)

Vážení přátelé,

tato moje práce si neklade velké cíle a nečekám také pokrytecké plácání po zádech. Prostě jsem cítil potřebu se svěřit, vyprávět nebo také předat informace z archivů, muzeí nebo ze setkání s lidmi. Proto také jsou v této knížce věci, patřící tematicky do různých sfér našeho života. Nechtěl jsem, aby složitě získané materiály byly ztraceny navždy.

Jsem patriot podkrkonošského městečka Úpice a nikterak se za to nestydím. Mám Úpici rád a doufám, že pozorný čtenář to také pozná. Díky mým rodičům, příbuzným a mé sportovní činnosti jsem sjezdil křížem krájem české, moravské i slovenské kraje, ale nejraději mám zdejší kraj. Vždy jsem se domů rád vracel a dělám to tak stále.

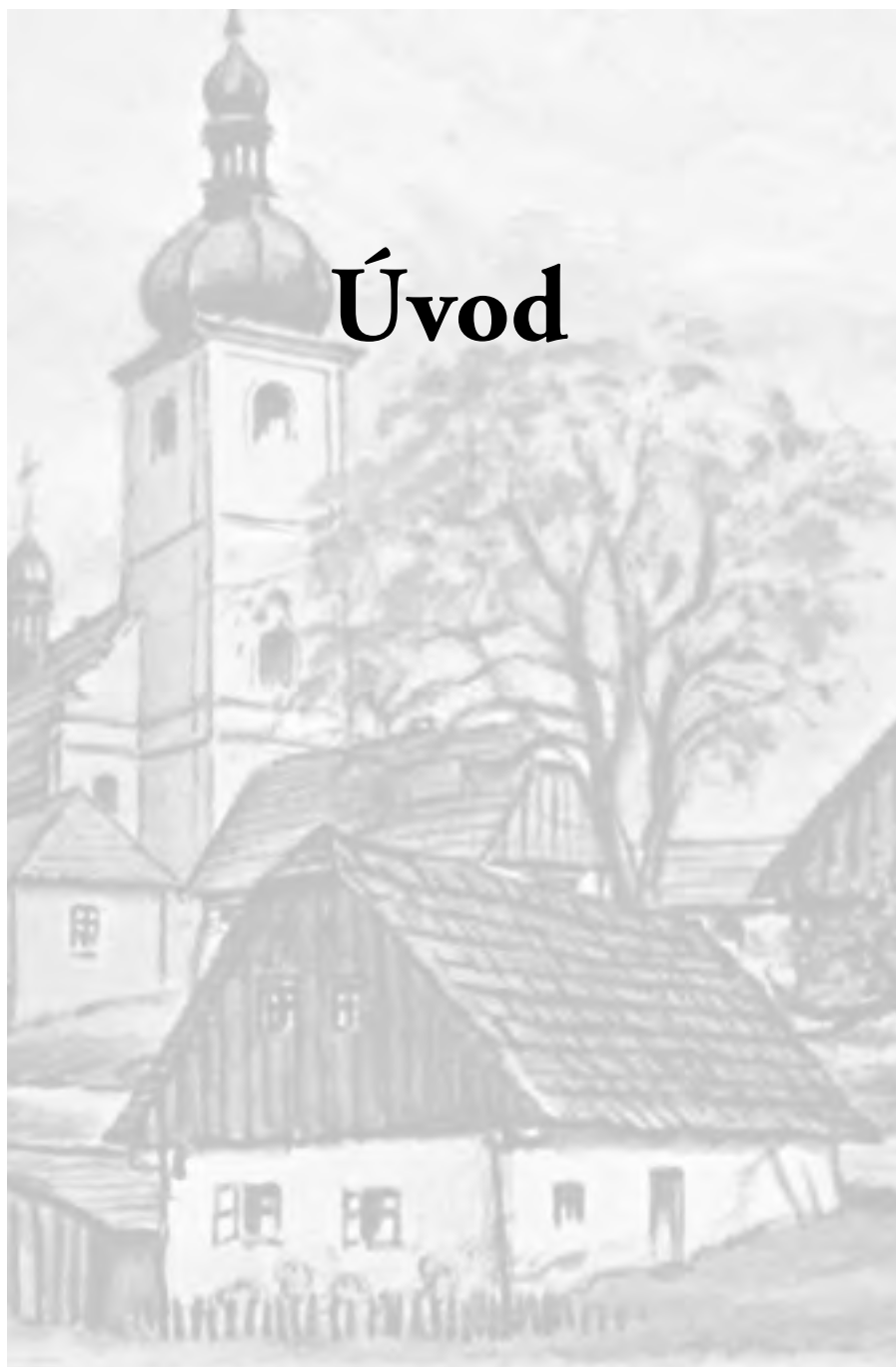
Josef Cabadaj

Motto: K topení je nejlepší staré dřevo, k pití staré víno, k důvěrným sdělením staří přátelé a ke čtení staří autoři.

Francis Bacon.

Úvod

Ahoj táto

Je podzim, krásný prosluněný, všude okolo voní shrabané listí. Stojím u hrobu pod rozložitou lípou na úpickém hřbitově, zády ke hřbitovní zdi s řadou kamenných hrobek, vesměs vážených a movitých úpických měšťanů. Vyměnil jsem květiny ve vázičce, zapálil svíčky a očistil náhrobní desku. Stojím a střídavě se dívám na nápisy na hrobové desce a na panoráma Krkonoš, ze kterého mi kousínek výhledu umožňuje suchovršícký Klůček. Toto místo vybral tátovi pan Řezníček, tehdejší pan hrobník, a jsem mu za to vděčný. Zakrátko to bude 29 let od úmrtí táty a já sem chodím pravidelně každý týden. Po stále stejných úkonech na hrobu, kde leží oba moji rodiče, znova a znova stojím a přemýšlím, co jim říci. U maminky to je dobré, jí řeknu, co se stalo, co jsem dělal a kde jsem byl. Slova pro tátu jsou nějak těžší, složitější, a tak začínám vždycky stejně „Ahoj táto“. Začínám vyprávět o mých vnoučatech, která on nepoznal, ale vím, že by je miloval. Říkám, už zase budou volby, co ty na to? Víím, že by se usmál, potáhnul z cigarety a zároveň s vyfukovaným kouřem by tiše řekl: „Hlavně běž volit a používej mozek!“ Chlubím se, že jeho vnuk Martin bude mít v Brně promoci začátkem listopadu a že tam jedeme skoro

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

U
P
I
C
E

všichni, protože vím, jak by byl pyšný i on, a jel by taky. No a tati, byl jsem zase na Slovensku, umřela teta Josefína a v Nové Bystrici už nemáme nikoho z tvé generace. Tátovi by se zaleskly oči: “No jo, byla to dobrá žena, dobrá švagrová.” Taky jsem přivezl brambory a naložil zelí. Zima může přijít. Táta by se usmál, nejlepší zelí bylo vždycky z Dobré Vody u Hořic, jezdil jsem pro něj s Jarkou Beranem z Kréty, byl jsi tam? Ne, mám ho ze Žernova a je taky dobrý. Beru si odtud i jablka a jsem s nimi spokojený. Letos na jaře mi veškeré ovoce na zahradě zmrzlo v květu. No jo, to je pech, ale snad to příští rok vyjde líp. Tak tedy tati, já už zase půjdu, říkám omluvně. Hlavou se mi honí různá rčení, vyjádření, citáty, vždy jen úryvek, pár slov a dál nic. Když jsme byli malí, rozčiloval mě svět mého táty, mámy, dědy z Uble i kysucké babičky. Když jsem dospěl, obracím se zpět, chytám se slov, vzpomínek, písniček v nářečí, které dnes vymírá, vůní ohňů, domácího chleba, chuti doma stlučeného másla, úsloví a vůbec všeho od těch, kteří tady už nejsou. Jak strašně jsem chtěl být jiný, uspět ve společnosti. A dnes ? Chodím po archivech, skanzenech, výstavách i muzeích a v dávne všednosti vidím krásu a cosi mě nutí sklonit pokorně hlavu jako na Modlitbách otců. Prázdniny s vnoučaty, jejich chování, které jde mimo naši dospělou všednost, mě připadá opravdovější, upřímnější. Odcházím směrem k lípě a zahybám doprava. To abych se mohl pozdravit s Bře-

ťou Sedláčkem, dobrým člověkem. Scházím dolů
okolo hrobu paní Mezerové, mezi stromy probles-
kuje kostelní věž na náměstí, oči mi hladí podzim-
ně zbarvená Kvíčala, jdu a mám uklidňující a smi-
řující pocit, že jsem se tátovi maloulinko omluvil
za léta neporozumění a neshod.

Ahoj táto.

M
Ě
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

Můj táta

Můj tatínek byl prostý, obyčejný chlapík, velmi pracovitý, uvyklý tvrdé dřině, se kterým se život příliš nemazlil. Nová Bystrica je vesnice asi 18 kilometrů od Čadce, což je dodnes okresní město nedaleko českých hranic. Děti musely „od malá“ pracovat, pást krávy a chodit na dřevo do lesa, přinášet vodu z potoka pro dobytek a drůbež a samozřejmě pro domácnost. Do Nové Bystrice jsem jezdil na prázdniny vlakem, vždy s tátou, který znal všechna vlaková nádraží, ale i malé zastávky, kde rychlík nezastavoval. Jako malý kluk jsem nemohl pochopit, když mi táta řekl například: „Dej pozor teď bude Horná Lehota“, a my jsme zastávku projeli tak rychle, že jsem sotva stačil přečíst název. Táta měl obrovskou paměť na jména obcí a velký orientační smysl. V zeměpisu, a to i ve světovém, byl dobrý.

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

Jeho dětství příliš pěkné nebylo, tatínka (mého dědu) zabil padající strom při kácení v lese a babička Barbora zůstala s pěti dětmi sama. Po nějaké době se přes kostelní tamtamy znovu provdala a vzala si vdovce s několika dětmi. Babička byla velmi rázná žena, domácnost a hospodářství vedla pevnou rukou. Žili v roubené chalupě, která byla poměrně velká, postavená ve tvaru

Ú
P
I
C
E

L. Těch roubenek tam bylo několik na zvýšeném břehu za řekou Bystricou a v místním názvosloví byly pojmenovány osada „Zavodskovia“. Asi proto, že se k nim muselo přes most a za vodu. Pod domem vedla úzkokolejná lesní železnice z Krásna nad Kysucou do Lokce u Oravské přehrady a dnes je na konci Nové Bystrice, ve Vychylovce, kysucký skanzen s několikakilometrovým sjízdným úsekem lesní úvratové historické železnice. V době, kdy jsem tam začal jezdit na prázdniny, asi tak v letech 1955-57, v domě bydlela babička, strýc Jan s tetou Jozefínou a jejich tři dcerky. S nimi tam bydleli ještě strejda Ignác a teta Hermína s babiččina druhého manželství. To byli velice zbožní a pracovití lidé, příliš si na ně nepamatuji, ale měl jsem je rád, táta si jich velice vážil. Když bylo tatínkovi 14 let, šel se učit za truhláře, ale pokud vím, tak to nikdy nedělal, a ani nevím, jestli se vyučil. Vypravoval mi jednou ve sdílné chvilce, že první rok zametal dílnu, pásł kozy a staral se mistrovi o děti. Z vyprávění jsem pochopil, že ho to moc nebavilo. Když mu bylo jednadvacet let, čili v roce 1941, obdržel povolávací rozkaz na vojnu. O rok starší bratr Jano už byl příslušníkem Rychlé divize. Táta narukoval do Bratislavy k jezdeckvu. V lednu 1942 byl převelen do Liptovského Sv. Mikuláše a odtud, Slovensko již bylo samostatným štátem, jej tehdejší prezident Tiso poslal za Rychlou divizí jako příslušníka Zaistovaciej divízie na pomoc Hitlerovi proti „východním barbarům“ na úze-

mí Sovětského svazu. Ze sporého vyprávění jsem pochopil, že byl v té druhé, protože Rychlá divize byla nasazena v prvním sledu a slovenští vojáci se dostali až k Azovskému moři a ke Kavkazu. Táta se dostal do prostoru Rostova a Rovna na dnešní Ukrajině a jednou mi naznačil, že byl v katyňských lesích a že ne všechno co uslyším o Katyni, je pravda. V tom období bojů u Rovna byl přeškolen na kuchaře polní kuchyně. Z té doby si pamatuji fantastickou historku, kterou mi táta vyprávěl. Přišel za ním vesnický mužik s celou rodinou a prosil ho o pomoc. Z vyprávění táta pochopil, že si chlapík myslí, že je lékař, protože měl na sobě kuchařský bílý plášť. Ukázal mu zranění z první světové války, které ho stále více zlobilo. Byla to kulka z pušky na zádech v oblasti ledvin a dala se nahmátnout. Táta mu řekl, že“ teda dobrá, udělám to, ale musíš přinést pět lahví vodky“. Mužik druhý den přišel s třemi lahvemi, táta se drobátko, ale spíše více napil, vzal břitvu, opláchl ji ve vodce, rozřízl mu kůži a kulku vyňal. Protože měl jen nějaké obvazy, namazal mu operační řez zubní pastou a obvázal ho. Druhý den když vystřízlivěl, tak se celý rozklepal, hlavně z toho, že dědouš může umřít. Ten však za týden přišel a přinesl další tři láhve a poděkoval „panu doktorovi“ za velice dobře provedenou operaci. Slovenští vojáci svou věrnost Hitlerovi a Tisovi nijak moc nepřeháněli, bojovat proti Rudé armádě se jim nechtělo, houfně přebíhali k takzvanému nepříteli.

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

Táta byl v kuchyni asi tři kilometry od frontové bojové linie, dezertovat se mu nechtělo, a když z jeho praporu moc vojáků nezbylo, byli odvezeni do Bratislavy. Zde z nich vytvořili Technickou brigádu a 12. ledna 1944 je odeslali do Itálie na opravy vybombardovaných železničních mostů. Tam byl také spojeneckými vojsky zajatý a z amerického zajetí se vrátil domů v březnu 1946. Na italské zajetí vzpomínal docela rád a vypravoval, že to byla v podstatě krásná dovolená v Neapoli. Z té doby mu zůstalo několik malých fotografií a na některých je vidět, že mu tam zle nebylo. Všechna data jsem si v roce 2011 ověřil ve Vojenském historickém ústavu v Bratislavě a ve Vojenském archivu v Trnavě.

Ú
P
I
C
E

Po návratu domů do Nové Bystrice tatínek s bratrem Ondřejem odjeli zakrátko do Úpice, oba nastoupili 15. dubna 1946 do Úpolenu. Nějakou dobu pracoval jako mandlíř a později přešel do závodní dopravy. Ve fabrice, jak se tehdy všeobecně říkalo, se stal velmi aktivním hasičem a stejně tak byl činný i u městského hasičského sboru v Úpici. Někdy v letech 1954-56 byl poslán na tříměsíční školení do Hradce Králové na kurs velitelů hasičů. Když se vrátil, měl se stát velitelem okresního sboru hasičů v Trutnově. V poslední chvíli někdo zjistil, že tatík bojoval v druhé světové válce na nesprávné straně, a jmenování se nekonało. Fotografie z hradeckého kursu potvrzují, že ho to velmi bavilo a školení probíhalo v dobré par-

tě. Vyhazovem od hasičů se nijak netrápil, volný čas věnoval zahrádce na Veselce a také zvýšil frekvenci návštěvnosti své oblíbené hospody U Vacků a po jejím zbourání si doslova zamiloval známou Dřevěnkou. Tu první hospodu si pamatuji docela dobře, měla velký lokál, kde se scházeli závodští pivaři. Obsluhovala tam paní Milada Vacková a pomáhal jí její manžel pan Vacek. Součástí hospody U Vacků byla velká společenská budova, která měla hranice skoro u vozovky, a hlavní částí byl sál s mramorovým balkonem a jevištěm. Nad jevištěm bylo lanoví, na kterém byly zavěšeny kulisy, protože se zde hrálo i divadlo. Nejen to, byly zde plesy, vystoupení různých umělců, boxoval zde před plným sálem SBC Úpice v době své největší slávy. Vedle velkého sálu byl i menší sál pro zkoušky úpické dechové hudby a v prvním patře za jevištěm zasedalo městské zastupitelstvo nebo různé spolky. Ve sklepě byla kotelná s kotlem na uhlí, nepamatuji, že by U Vacků byla zima nebo nepříjemná atmosféra. V lokále byly hrací stolky pro karetní hráče, každý měl u sebe svůj šuplík na drobné, pivo se pilo většinou desetistupňové. My kluci jsme tam chodili na limonádu, i když kousínek byla cukrárna u Haklů s výbornou zmrzlinou. Já jsem dostával vždy stejný úkol od maminky, a to přivést tatíka domů a dělal jsem to docela rád, protože jsem dostal vždy limonádu. Takřka pravidelně od pana Jiráňka, kterému se říkalo Culda, a byl to zdatný pivař a dobrý muzi-

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

kant. Po pár letech rozhodl místní národní výbor, že se postaví kulturní zařízení na Dlouhých záhonech a Vackova hospoda se zbourá. Byla to podle mého názoru velká chyba, sál s takovými parametry dodnes Úpice nemá a chybí tu. Nejprve se zbouřal lokál a byla tam postavena sádrová socha dělníka se zdviženou pravicí, o něm se říkalo, že to je pan Vacek, který hrozí, že mu vzali hospodu. Později se zbouřal i sál s jevištěm a nyní tu je autobusová zastávka. Tátovi to zase až tak nevadilo, přešel na Dřevěнку k oválnému stolu texlenských rejpa-lů. Od trutnovské desítky přešupačil na dvanáctku Krakonoše a život šel dál.

Ú
P
I
C
E

Na mém tatínkovi mi velice vadilo, že dost kouřil, přesto jsem mu k Ježíšku kupoval hlavně cigarety, tehdy to byly Lípy, Letky, Marice. Rád jsem s ním chodil na fotbal, v té době Úpice hrála soutěže, o jakých se dnešním mladíkům ani nesní, jezdili jsme na kole do Ratibořic, na Hořičky pro jablka na zimu, do Radče pro med k Dolfovi Čepelkovi. Tohoto uznávaného radečského včelaře měl táta rád a stejně tak Jarku Berana z Kréty. Táta fandil Spartaku Trnava a měl proto přezdívkou Hagara, po trnavském levém obránci. Naučil mne houbařit nejen na Velbabě, ale hlavně na Slovensku v Nové Bystrici, kde to byly skutečné houbařské žně. Byl hluboce věřící katolík, každou neděli byl na mši v kostele, ale hnedlinko po jejím skončení už seběhl na Dřevěнку na své místo štamgasta. Když jsem se dostal do puberty, byli jsme spo-

lu hodně na kordy. Já propadl sportu, nic jiného mě nezajímalo a jemu se to jevilo jako zbytečnost.

Až do mých dvaadvaceti let jsme si moc nerozuměli. Potom jsme našli určitý soulad, zejména díky tomu, že jsem začal stavět rodinný domek a on mi velmi pomáhal. Začal jsem ho poznávat z trochu jiné stránky a dnes se mu vždy u jeho hrobu omlouvám za svoji hloupost. Hodně pozdě jsem si uvědomil, že to byl prostý, obyčejný a moudrý člověk. Dodnes si představuji jeho typický nekonfliktní úsměvný výraz, když na Dřevěnce musel poslouchat hrdinské vzpomínky usmrkanců, kteří byli na vojně až v Jaroměři. Jeho názory na společenské jevy byly podloženy tvrdou skutečností a osobními zkušenostmi, jeho pohled na lidi považuji dnes za ten nejsprávnější. Vzpomínám na jeho slova: „Víš, když je někdo křivák a podrazák, tak se s ním nebav, je to ztráta času a vyhýbej se těm, co se rádi předvádějí.“

Tatínek umřel ve třiašedesáti letech na rakovinu v listopadu roku 1983. Pohřbený je na úpíckém hřbitově.

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

Táta v osmnácti

Tátovi spolubojovníci

Itálie v zajetí

Most přes řeku Pád - Itálie

Táta v Úpici

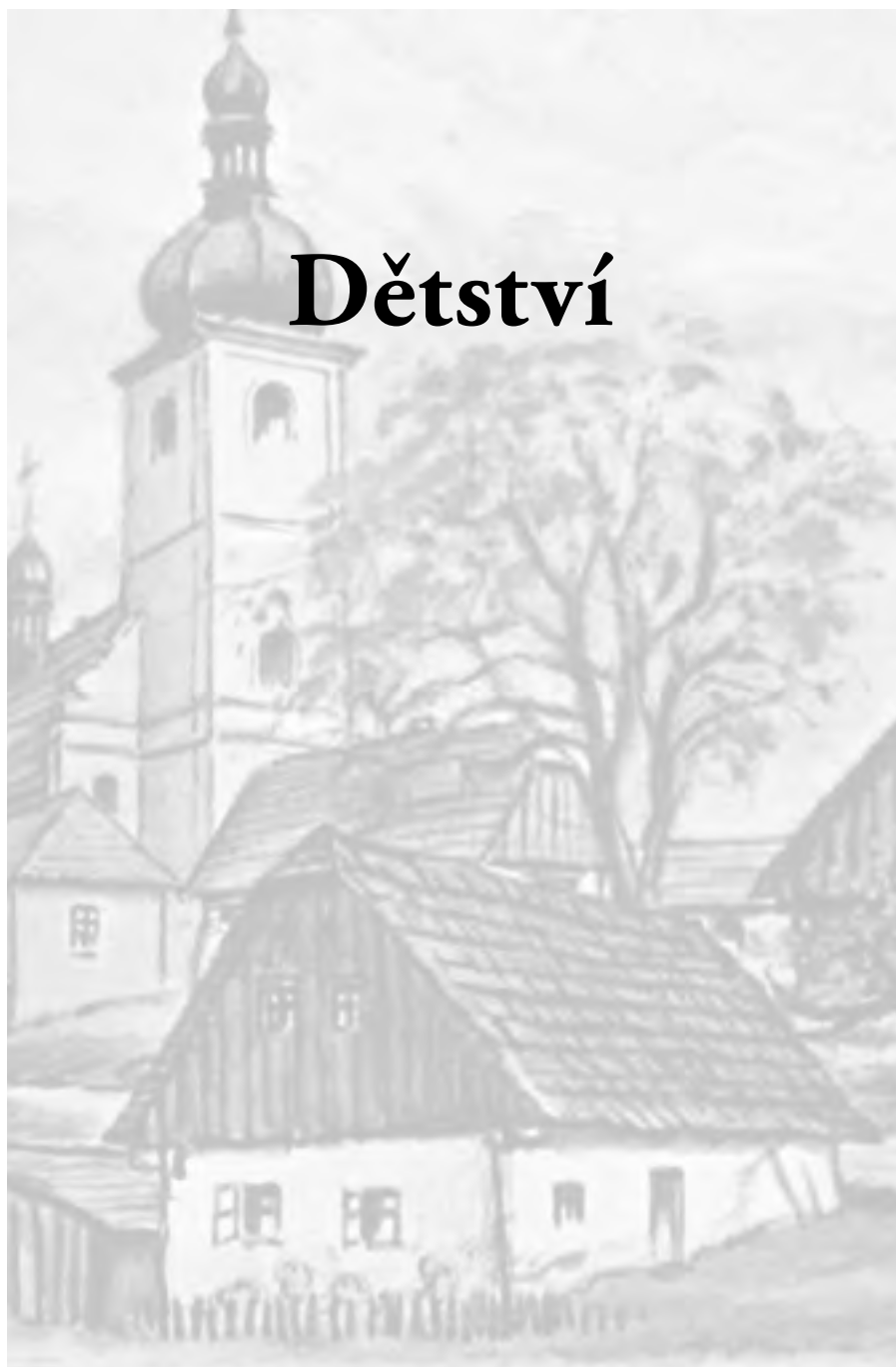
Táta u hasičů

Interiér Dřevěnky

Dětství

Dětství na Závodi

Narodil jsem se ve znamení Ryb, a to 18. března. Moje maminka bydlela již dva roky v Úpici, kam se dostala po akci textiláckých náborářů z Holešova, kde v té době pracovala. Maminka pocházela ze slovenské vesnice Ubl'a v okrese Snina, která je těsně na hranici s nynější Ukrajinou, dříve však součástí Masarykovy Československé republiky, Podkarpatskou Rusí. Ta za první republiky začínala v sousední vesnici Malé Berezné, což bylo od mého rodného domu necelé dva kilometry. Protože rodiče maminky, Vasil a Julie Maťovkovi měli čtyři děti a moje matka byla nejstarší dcera, která však rozhodnutím otce neměla nárok na dědictví usedlosti, odjela za prací (a trochu z trucu) do Holešova, kde pracovala na větším gruntu ještě s jednou dívkou rovněž z Ubl'e. Děda na svém gruntu v Ubl'i vládnul dost despoticky, své děti rozhodně nerozmazloval. Byl to silný, ramena-tý ouborek, který se rád napil a neměl k ránu nijak daleko. Před vnuceným vstupem do JRD vlastnil až 12 krav, čtyři koně, se kterými rád handloval, a měl výměru více než 70 hektarů. Děda s babičkou bydleli nejdříve ve středu vesnice v místě, kde se říkalo Za vodou, ale později si raději postavili nový dům asi proto, aby se vyhnuli častým zápla-

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

vám řeky Ublanky Obytná část byla ve tvaru L, dále byla na ni připojena hospodářská část s chlévy pro prasata a drůbež, které bylo také chováno velké množství. Krávy a koně byly v samostatné části stavby spojené se stodolou. Dům byl z poloviny podsklepený, spodní část postavená z lomového kamene a na ní zdi z valků. To jsou nevypálené cihly, v Čechách zvané vepřovice, které vyráběli cikáni v lomu na konci Ublě v Malum. Dnes v Malum stojí budovy slovenské pohraniční policie s helioportem, které musela po vstupu do schengenského prostoru postavit slovenská vláda. Babička Julie byla drobná, krásná, černoooká žena, kterou trápil silný revmatismus, byla však nabitá velkou dávkou překrásného humoru a moc jsem ji měl rád. Osobně si myslím, že její formu humoru, takovou štengrovací, jsem po ní podědil.

Po dvouletém manželství v Úpici maminka otěhotněla a přesně v intencích její povahy se rozhodla jet porodit do Ublě, a to v devátém měsíci těhotenství. Sedla na vlak v Malých Svatoňovicích a po čtrnácti hodinách cesty přes Československo a několika přestupech vystoupila z autobusu v Ublí, dva kilometry došla k rodnému domu a za pár dní jsem se narodil. Po dvou měsících jsem se s maminkou vrátil do Úpice na Závod'. Bydleli jsme v bytě o jedné místnosti v dělnických kasárnách v Revoluční ulici se vchodem z tzv. fortny přímo proti barvírně. Oba moji rodiče pracovali v Úpolenu, v bývalé Oberländerově tkalcovně.

Tehdy bylo v každém bytu více dětí, na dvoře si neustále hrály skupinky dětí různých věkových kategorií. My kluci jsme samozřejmě táhli spolu, hráli jsme od jara kuličky, na četníky a lupiče, Honzo kolik je hodin a hlavně špačka a později čáru. Koupat jsme se chodili pod Velbabu nebo pod splav u Pálenky. Na louce, kde dnes stojí sídliště Pod Skalkou, jsme hráli fotbal tak dlouho, dokud nás majitelé paní Hermanová nebo pan Falta nevyhnali kvůli podupané trávě. Naši sousedi byli většinou dělníci z textilek, vesměs přátelští a příjemní lidé. Televize ještě nebyla a tak se v letních měsících sedělo před vchody na lavičkách a povídalo se. Hrozně rád jsem poslouchal vyprávění dědy Hlaváčka, který bydlel nad námi, o první světové válce, jak vždycky nad těmi Talijány vyzrál, a proto tu válečnou motanici přežil. Vedle nás bydlel pan Balcar, který měl krásný běloskvoucí knír a byl rovněž výborný vypravěč s osobitým humorem. V předposledním vchodu u mostu pak bydlel pan Rint, který měl fajfku snad delší než metr, na dolní porcelánové části měl namalovaného jelena a vždy seděl před domem sám a pokušoval. Pod střechou celého bloku byly čtvercové větrací díry, ve kterých hnízdili rorýsi, ti když vyvedli mladé, tak vždycky v podvečer létali v kruhu za hlučného pískotu. Na dvoře byly řadové kůlničky, ve kterých si obyvatelé Závodě skladovali dříví, uhlí, kola a někteří tu pěstovali králíky a slepice.

Měl jsem tu řadu kamarádů, kteří mě byli

M
Ě
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

věkově blízcí, jako Láďa Tomm, Mírek Vít, Láďa Lysický, Milan Havlík, Pepík Železo, Péťa Nohejl, Jarda Kábrt, Jirka a Zdeněk Matějákovi. Ti starší už něco uměli a my se je snažili napodobovat, bohužel někdy i v tom špatném.

Když mi bylo asi šest roků a měl jsem jít do školy, dostali naši větší byt v č.p. 168 ve stejné ulici. Výhled byl na Faltovu zahradu a na Velbabu, ale co bylo hlavní, měl jsem konečně svůj malý pokoj a mohl jsem číst knížky, kdy jsem chtěl. V té době jsem měl již dvouletou sestru Annu, ale ta spala s rodiči v ložnici. Ve svém pokoji jsem měl chromovanou postel a stolek, kde jsem psal úkoly, a skříň na šaty, jak tehdy říkala maminka na šatstvo. Pod námi bydlela rodina Polášková a proti nim Tommovi. S námi na patře žili manželé Brátovi, Jenda a Růžena, kteří samozřejmě pracovali také v Texlenu. Paní Růžena byla výborná a veselá paní, dobrá sousedka. Jenda byl velký sportovec, pracoval v barvírně a po práci chodil běhat, házel diskem a velmi rád lyžoval. Byl to jeden ze sportovců, kteří dělali sport čistě amatérsky a s velkou láskou.

S jistotou mohu potvrdit, že se k sobě zdejší lidé chovali slušně, samozřejmě to občas někde zaskřípalo v sousedských vztazích, ale byly to věci snadno řešitelné. Většina těch lidí pracovala v Texlenu 21, neboť to stavěli před řadou let židovští továrníci Oberländerové pro své zaměstnance.

První třída na Blahovce

S humorným nádechem občas připomínám, že jsem absolventem úpických jeslí, které byly u Tonavy, nyní jídelna gymnázia, dále školky Jaromír, která zatím stále funguje, a základní devítileté školy na Blahovce, nyní Bří Čapků, která rovněž vzdělává, a to velmi dobře, další děti. Když mi bylo šest let a absolvoval jsem zápis na Blahovku, bylo jasné, že končí svobodné a bezstarostné hraní a nastane trochu jiná, snad drsnější realita. A tak prvního září v roce 1954, ač velmi nerad, musel jsem do školy. Tenkrát si pamatuji, že pro mne přišla pěkná, okatá a černovlasá dívka, samozřejmě již školačka, a odvedla mě i s taškou na zádech do školy. Dívka se jmenovala Blanka Hamáčková a později se stala paní učitelkou, a to právě na Blahovce. Dnes již je v důchodu, jmenuje se Jirková, bydlí s manželem na Veselce. V první třídě se nás sešlo hodně přes třicet a paní učitelka se jmenovala Milada Pacáková a bydlela u splavu na Závodi. Úvodní nástup školy byl v parku pod divadlem a trval asi hodinu. Teprve druhý den začala škola skutečně. Paní učitelka nás seznámila s chodem školy a vyučováním a potom nás vza-

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

la na procházku po okolí školy. Při cestě z náměstí ulicí Dr. Beneše jsme míjeli drogerii naproti hostinci U Prášilů. V této drogerii se prodával také benzín do automobilů a před obchodem byl stojan, u něho ve vyrovnaném zástupu zdravily kolemjdoucí občany konve. Do jedné jsem kopnul, a ta se začala kutálet dolů s kopce. A tak touto shodou okolností jsem byl již druhý den takzvaně po škole. Seděl jsem asi hodinu v lavici s rukama za zády, než mne paní Pacáková propustila domů. Nejprve jsme psali klasickými pery, která se namáčela do kalamáře, a asi po půl roce jsme mohli psát pery plnicími. Moc mi to nešlo a ani mne to nebavilo, dodnes škrábu jako kocour, ale co mne chytlo u srdíčka, bylo čtení. Paní učitelka moc pěkně četla a tak jsem se zakousl do učení čtení pořádně.

Měl jsem trochu smůlu, v té době se na Závoďi začal stavět nový most (Riegrův) a já si na kládách určených ke stavbě zlomil kotník. Dostal jsem sádku až po třísla a abych nemusel opakovat třídu, tak se dobrá duše paní učitelka Pacáková uvolila mě doučovat doma. V té době byla v požehnaném stavu, čekala narození svého prvního potomka a vzhledem k tomu, že bydlela u splavu, kde bydlí mimochodem doposud, každý den po dva měsíce jsem byl na sáňkách odvezen k Pacákovým a vyučovalo se. Když jsem uměl, dostal jsem něco čokoládového z vánočního stromečku, a tak jsem se tam silně těšil. Když se pak paní Pacákové narodila dcera Jana ve znamení Ryb a dokon-

ce 18. 3. jako já, bylo zřejmé, že Pán Bůh ji odměnil za martýrium se mnou. Z dcerky Jany se později stala výborná úpická matrikářka s dobrým a poctivým charakterem, kterou jsem měl vždycky rád, a vážím si jí. Měl jsem tehdy již sádku z nohy dole a do školy jsem chodil normálně. Mamin-ka chodila od sedmi ráno do práce a já byl doma sám, pouze na mne dohlížela sousedka paní Růžena Brátová. Protože jsem nemohl moc chodit, učil jsem se hlavně číst a po dvou měsících jsem si už četl sám. Vzpomínám, že jsem v první třídě chodil také do školní družiny, a tam byla knihovna. Vždycky jsem si vlezl pod stůl a četl. Četba se pro mne stala drogou a dodnes je to má velká záliba, nečtu však už pod stolem ani pod lavicí, ale jinak skoro všude. V družině byla vedoucí paní Zdena Šmídová, a když se jednou zeptala, co kdo má z knihovny přečtené, tak jsem řekl, že já všechno. „No to snad ne, i ty tlusté knihy?“ Já odpověděl, že i ty. Nejtlustší kniha byla z druhé světové války „Komsomolská čest“ a paní Šmídová povídá: „Tak dobře, tak nám ji vypravuj.“ Tenkrát jsem vyprávěl válečný příběh o hrdinných činech komsomolců, kteří například salvou z pušek sestřelili fašistické letadlo, a celá družina asi hodinu poslouchala. Paní Šmídová byla výborná divadelní ochotnická režisérka, dokonce mne ohnula a já hrál v nějakém kousku zajíčka nebo jiné zvířátko.

Když jsem postoupil do druhé třídy, už jsem do družiny nechodil, dostal jsem klíč na krk a ze

M
Ě
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

školy jsem mazal rovnou domů. Z první třídy mám také fotografii a většinu spolužáků si pamatuji jménem. Na zdi visí velká fotografie Stalina, paní učitelka stojí mezi lavicemi, Jarda Čihák má zalepené oko a velmi mravně sedí, což ostatně činíme všichni.

Do školy jsme chodili ve skupinkách se spolužáky na náměstí po schodech okolo internátu školy dlaždičů. Schody končily u Nývltova pekařství. Krásně to tam vonělo, pan Nývlt byl takový pěkný dědeček, který se příjemně usmíval, nad jeho hlavou visely preclíky, slané i sladké. Jeden kousek stál dvacet pět haléřů, stejně jako houska nebo rohlík. Paní Nývltová byla prošedivělá a baculatá, taková klasická babička od Boženy Němcové, a s námi závodškými rošťáky to náramně uměla. Od Nývltů s preclíkem nebo rohlíkem v ruce jsem přešel náměstí k radnici a byl jsem ve škole. Budova prvního stupně byla od větší budovy druhého stupně, tzv. měšťanky, oddělena průchodem na nádvoří školy. Tělocvična byla v budově měšťanky, kromě tělocviku školního jsem tam asi dva roky chodil do Sokola, kde nás cvičil pan Karel Kaválek. Bylo to cvičení na náradí, sálové hry nebyly oblíbené, byl jsem v té době takový drobný hubeňour, hodně mne trápily nemoci a cvičení v Sokole i přísný pan Kaválek mi docela pomohli. O prázdninách jsem byl dva týdny na pionýrském táboře v Třebchovicích pod Orebem a myslím, že to byl můj poslední takový pokus o prožití léta v kolektivu

tohoto typu. Již od dětství jsem byl spíše introvert a deset nástupů za den před budovu bylo na mne přece jen moc. Druhou část prázdnin jsem prožil v Nové Bystrici a v Ubli a na tato dvě místa na Slovensku jsem posléze jezdil až do nástupu na vojnu. Na konci prvního školního roku jsem napsal do žákovské knížky své přání, že bych si přál být hajný, asi jako můj strejda v Ubli. První třída mi celkem dobře utkvěla v paměti, myslím si, že hlavní zásluhu na tom měla paní Milada Pacáková.

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

Vánoční dárek

Bylo mi asi osm nebo devět let. Vánoce se blížily a já měl našetřeno celých sedm korun. Což pro mne tehdy byly velké peníze. Za sedm kaček bylo sedm návštěv kina, také ale čtrnáct eskym, čtrnáct zmrzlin v papírovém kornoutku od pana Hakla. Také kupa mejdlíčků, bonbonů fialek, sedm ašan-tů, šumáků a vůbec. Ale na dárek pro maminku to bylo málo. Štědrý den se blížil a já pořád nic neměl. Na dárek pro tatů jsem si řekl mamce, dostal jsem pět korun, koupil jsem nějaké cigarety a bylo to. Ale maminku jsem chtěl překvapit. Tři dny před důležitým datem zjistila mamka, že máme nedostatek skřípců na svíčky. Byly to také žluté, snad jakoby pozlacené kalíšky na vánoční svíčky se skřípcovým pérkem na uchycení na větvičky vánočního smrčku. Dostal jsem 15,- Kč a šel jsem je koupit v chumelenici do drogerie na náměstí, hned vedle loutkového divadla. Když se mě pan prodavač zeptal, kolik těch skřípeček má být, řekl jsem menší číslo (už nevím kolik) a on mi je zabalil a vrátil mi asi pětikorunu. Přidal jsem svých těžce našetřených sedm korun a rázem jsem byl takřka boháč. V nejbližším obchodě se sklem jsem po dlouhém vybírání koupil skleněnou mísu na ovoce nebo na cukroví a patřičně hrdý jsem

M
E
S
E
Č
K
O

N
A

S
R
D
C
I

U
P
I
C
E

zamířil z náměstí domů. Šel jsem po zasněžené ulici od Dřevěnky dolů k novému mostu na Závodi, skleněnou mísu jsem nesl v napřažených rukách, v kapsách mi chrastily skřípečky a zbylý padesátník. Byla již tma, jak v této době bývá i dnes, ulice celkem prázdné. Došel jsem k bývalé hospodě U Jindrů, kde toho času měli kluci dlaždičský svou jídelnu. Internát této jediné školy v republice byl pod farou, schody kluci seběhli a před jídelnou se sklouzli. Před dveřmi vznikla na ulici pět metrů dlouhá klouzačka. Byla tehdy zasněžená, nebyla tedy vidět a já na ni bezelstně vstoupil. Okamžitě jsem se rozjel, nohy mi samozřejmě ujely a upadl jsem na záda. Instinktivně jsem zvedl ruce, ve kterých byla drahocenná skleněná mísa, a já si při pádu vyrazil dech. Ležel jsem tam jako chroust, což jsem ostatně se svými pár kilogramy také byl. Sípal jsem lapajíc po dechu a očekával jsem patrně konec mého života, když se nade mnou ozval mužský hlas, lehce rumem provoněný: „Copak mladej, co se tady válíš?“ U mne stál pán s trumpetou v podpaží, ve kterém jsem poznal úpického klempíře pana Šimka. Mnohokrát jsem ho obdivoval, jak klidně a jistě chodí po střechách a pracuje. Odpovědět jsem mu nemohl, chyběl mi dech, pan Šimek mě zvedl, já popadl potřebný kyslík do plic, ještě mě oprášil a se slovy „Tak mazej ty kluku“ mne vyslal k domovu. Do našeho vchodu jsem se připlížil, ani jsem nerozsvítil na chodbě a rovnou jsem neporušenou mísu ukryl na půdě.

